

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАУКОВІ ПРАЦІ
МІЖРЕГІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ПСИХОЛОГІЯ

SCIENTIFIC WORKS
OF INTERREGIONAL ACADEMY
OF PERSONNEL MANAGEMENT

PSYCHOLOGY

Випуск 3 (59), 2023

Видавничий дім
“Гельветика”
2023

Редакційна колегія

Раєвська Я. М., доктор психологічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту психології і соціальних наук, Міжрегіональна Академія управління персоналом (головний редактор)

Грись А. М., доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Карпенко З. С., доктор психологічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогічної та вікової психології, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Крупельницька Л. Ф., доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри психодіагностики та клінічної психології факультету психології, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Павлюк М. М., доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Попович І. С., доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології, Херсонський державний університет

Хміляр О. Ф., доктор психологічних наук, професор, начальник кафедри суспільних наук, Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського

Dr hab Mirucka Beata, Professor, Faculty of Education, University of Białystok (Białystok, Poland)

“Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Психологія” включено до Переліку наукових фахових видань України (категорія “Б”) на підставі Наказу МОН України від 27 вересня 2021 року № 1017 (додаток 3). Спеціальність: 053 – Психологія.

Затверджено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 9 від 18.10.2023)

Свідectvo про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації серія KB № 24778-14718P, видане Міністерством юстиції України 21.04.2021 р.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International (Республіка Польща)

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

DOI: 10.32689/maup.psych

Наукові праці МАУП. Психологія. 2023. Вип. 3 (59). Київ : Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2023. 46 с.

Публікуються статті науковців, які досліджують актуальні проблеми розвитку психології. Для науковців, викладачів, студентів та всіх, кого цікавить розвиток психологічної науки в Україні.

ЗМІСТ

Наталія ДІДИК, Алла РУДЕНОК, Артур МИХАЙЛИК

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ
МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ ФАХІВЦІВ В ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ.....5

Ольга КАЗАЧУК

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ВІДБОРУ КАНДИДАТІВ У СУДДІ.....12

Яна РАЄВСЬКА, Наталія ТВЕРДОХЛІБ

ПСИХОЛОГІЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ДИСКУРС.....19

Ганна СУПРУН, Світлана ШАЛАБОНІНА

ОСОБЛИВОСТІ ГОТОВНОСТІ БАТЬКІВ І ФАХІВЦІВ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДІВ
«НАТУРАЛІСТИЧНЕ ВТРУЧАННЯ» ТА «ВІЗУАЛЬНА ПІДТРИМКА»
ДЛЯ СТАНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ
СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З АУТИЗМОМ.....24

Катерина ТКАЧЕНКО

ПРАЛОГІЧНЕ МИСЛЕННЯ ТА МЕХАНІЗМ ПАРТИЦИПАЦІЇ
У ПРОЦЕСІ ГЛИБИННОГО ПІЗНАННЯ ПСИХІКИ.....33

Вікторія ШЕВЧУК, Леся КЛЕВАКА, Євгенія ХОМЕНКО

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ БАТЬКІВ,
ЯКІ ВИХОВУЮТЬ ДІТЕЙ З КОМПЛЕКСНИМИ ПОРУШЕННЯМИ РОЗВИТКУ.....39

УДК 159.9:331.108.37]:347.962

DOI <https://doi.org/10.32689/maup.psych.2023.3.2>**Ольга КАЗАЧУК**

аспірантка спеціальності 053 «Психологія», ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом», вул. Фрометівська, 2, м. Київ, Україна, 03039

ORCID: 0009-0007-7575-3559

Olha KAZACHUK

Postgraduate Student of specialty 053 «Psychology», Interregional Academy of Personnel Management, 2 Frometivska st., Kyiv, Ukraine, 03039

ORCID: 0009-0007-7575-3559

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ВІДБОРУ КАНДИДАТІВ У СУДДІ

PECULIARITIES OF PROFESSIONAL AND PSYCHOLOGICAL SELECTION OF JUDICIAL CANDIDATES

Йдеться про особливості професійно-психологічного відбору кандидатів на суддівські посади. Важливість такого відбору полягає не лише в пошуку кандидатів із відповідними юридичними знаннями, а і тих, хто має необхідний рівень психологічної стійкості. Основний акцент зроблено на аналізі сучасних психологічних методик та інструментів, за допомогою яких можливо виявити ключові особистісні якості потенційних суддів. Огляд даних методик допомагає визначити їх переваги, недоліки та можливості застосування в контексті юридичної сфери. Також стаття акцентує увагу на підготовці спеціалістів, здійснюючих професійно-психологічний відбір суддів. Описано важливість їх компетентності, розуміння особливостей суддівської роботи та здатність коректно інтерпретувати результати психологічних тестів. Окреслено необхідність правильної методології психологічного відбору суддівських кадрів. Коректний підхід до відбору гарантує, що не лише найкваліфікованіші, але й, у першу чергу, психологічно стійкі кандидати отримають можливість здійснювати судочинство. Результати дослідження спрямовані на вдосконалення механізмів відбору та підготовки кандидатів на суддівські посади, з метою забезпечення вищої якості правосуддя.

Мета роботи. Вивчення та аналіз проблем, що пов'язані з професійно-психологічним відбором кандидатів у судді.

Методологія. Проведено аналіз законодавчих актів, нормативних документів та міжнародних стандартів у сфері суддівської діяльності. Зокрема, визначено, що судову владу в Україні вивчають такі вчені, як: В. С. Бігун, І. Й. Бойко, Т. І. Бондарук, К. А. Віслобоков, О. А. Гавриленко, С. Ф. Демченко, Л. О. Зайцев, А. Ю. Іванова, О. О. Малишев, І. В. Музика, В. Т. Окійнюк, С. В. Ромінський, О. О. Самоїленко, В. Ф. Сіренко, М. І. Сірий, І. Б. Усенко, М. Д. Ходаківський, Л. В. Худояр, О. Н. Ярмиш.

Психологічні та професійні особливості діяльності, які у процесі занурення фахівця у діяльність обумовлюють формування психологічних новоутворень, що визначають актуалізацію його психологічної готовності (І. О. Баклицький, В. В. Барко, З. Р. Кісіль, М. С. Корольчук, Г. С. Костюк, С. Д. Максименко, В. В. Романов та ін.).

Наукова новизна.

1. Поглиблено комплексний аналіз наукових підходів до питання професійно-психологічного відбору кандидатів у судді, включаючи історичний контекст та методологічні особливості.

2. Розроблено пропозиції щодо вдосконалення системи психологічного вивчення кандидатів у судді, які можуть бути застосовані на практиці.

3. Запропоновано різні можливості для розв'язання складних питань, пов'язаних із формуванням особи у ролі судді, які обіцяють значне вдосконалення в системі відбору суддів.

4. Узагальнено та систематизовано знання щодо професійно-психологічного відбору кандидатів у судді, що робить внесок у теорію і практику судової психології.

Висновки. Здійснено глибокий аналіз важливості та методів професійно-психологічного відбору кандидатів на суддівські посади. Автор статті наголошує, що успішний відбір кандидатів не повинен базуватися лише на їх юридичних знаннях, але і враховувати психологічну стійкість та особистісні якості, які є важливими для ефективного судочинства. Проведений аналіз сучасних психологічних методик і інструментів виявлення ключових особистісних якостей кандидатів виявив їх переваги та недоліки для застосування у юридичній сфері.

В роботі також освітлено підготовку спеціалістів, що здійснюють цей відбір, з акцентом на необхідності їх високої компетентності, розуміння специфіки суддівської роботи та здатності коректно інтерпретувати результати психологічних тестів. Окремо висвітлюється важливість правильної методології у відборі кандидатів, яка повинна гарантувати, що обрані особи будуть не лише кваліфікованими, але і психологічно стійкими для виконання обов'язків судді.

В ході дослідження було проведено комплексний аналіз наукових підходів до даної проблематики, включаючи історичний контекст та методологічні аспекти. В результаті було розроблено ряд пропозицій щодо вдосконалення системи психологічного вивчення кандидатів, які можуть бути застосовані на практиці. Також автором запропоновано різні підходи до вирішення складних питань формування особи у ролі судді, що може сприяти значному вдосконаленню системи відбору. Висновки та результати даного дослідження внесли значний вклад у теорію та практику судової психології. Вони спрямовані на покращення механізмів відбору та підготовки кандидатів на суддівські посади, з метою забезпечення вищої якості правосуддя.

Ключові слова: професійно-психологічний відбір, методологія при відборі суддівських кадрів, кандидат у судді, суддя, психологічна підтримка, кваліфікація спеціалістів, професійні знання, особливості суддівської роботи.

The text is about the peculiarities of professional-psychological selection of candidates for judicial positions. The importance of such selection lies not only in finding candidates with the appropriate legal knowledge, but also those who have the necessary level of psychological resilience. The main focus is on the analysis of modern psychological techniques and tools that can be used to identify the key personal qualities of potential judges. Reviewing these methods helps determine their advantages, disadvantages, and the possibility of application in the context of the legal field. The article also emphasizes the training of specialists who conduct professional-psychological selection of judges. It describes the importance of their competence, understanding the specifics of judicial work, and the ability to correctly interpret the results of psychological tests. The necessity of the correct methodology for the psychological selection of judicial personnel is outlined. The correct approach to selection ensures that not only the most qualified, but primarily psychologically resilient candidates will have the opportunity to administer justice. The results of the research are aimed at improving the mechanisms of selection and training of candidates for judicial positions, with the aim of ensuring higher quality justice.

Objective of the work: To study and analyze the problems associated with the professional-psychological selection of candidates for judges.

Methodology: An analysis of legislative acts, normative documents, and international standards in the field of judicial activity was conducted. In particular, it was determined that judicial power in Ukraine is studied by scholars such as: V. S. Bigun, I. Y. Boyko, T. I. Bondaruk, K. A. Vislobokov, O. A. Havrylenko, S. F. Demchenko, L. O. Zaytsev, A. Y. Ivanova, O. O. Malyshev, I. V. Muzyka, V. T. Okipnyuk, Ye. V. Rominsky, O. O. Samoylenko, V. F. Sirenko, M. I. Siriy, I. B. Usenko, M. D. Khodakivsky, L. V. Khudoyar, O. N. Yarmysh.

Psychological and professional features of activity, which in the process of a specialist's immersion in the activity determine the formation of psychological neoplasms that define the actualization of his psychological readiness (I. O. Baklytsky, V. V. Barko, Z. R. Kisil, M. S. Korolchuk, G. S. Kostyuk, S. D. Maksymenko, V. V. Romanov and others).

Scientific Novelty:

1) A comprehensive analysis of scientific approaches to the issue of professional-psychological selection of candidates for judges has been deepened, including historical context and methodological features.

2) Proposals have been developed for improving the system of psychological examination of candidates for judges, which can be applied in practice.

3) Various possibilities have been proposed for solving complex issues related to the formation of an individual in the role of a judge, promising significant improvement in the judge selection system.

4) Knowledge regarding the professional-psychological selection of candidates for judges has been summarized and systematized, contributing to the theory and practice of judicial psychology.

Conclusions. A thorough analysis of the importance and methods of professional-psychological selection of candidates for judicial positions has been conducted. The author of the article emphasizes that successful selection of candidates should not be based solely on their legal knowledge, but also take into account psychological resilience and personal qualities, which are important for effective adjudication. The analysis of modern psychological techniques and tools for identifying key personality traits of candidates revealed their potential advantages and disadvantages for application in the legal field.

The paper also highlights the training of specialists who conduct this selection, with an emphasis on the necessity of their high competence, understanding of the specifics of judicial work, and ability to correctly interpret the results of psychological tests. The importance of correct methodology in the selection of candidates is also discussed, which should ensure that the chosen individuals are not only qualified but also psychologically resilient to perform the duties of a judge.

During the research, a comprehensive analysis of scientific approaches to this issue was conducted, including historical context and methodological aspects. As a result, a number of proposals were developed to improve the system of psychological examination of candidates, which can be applied in practice. The author also proposed various approaches to solving complex issues of forming an individual in the role of a judge, which can contribute to significant improvement in the selection system. The conclusions and results of this research have made a significant contribution to the theory and practice of judicial psychology. They are aimed at improving the mechanisms of selection and training of candidates for judicial positions, with the goal of ensuring higher quality of justice.

Key words: professional-psychological selection, methodology in the selection of judicial personnel, candidate for judge, judge, psychological support, specialist qualification, professional knowledge, specifics of judicial work.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Аналіз сучасних підходів до кадрової політики в судовій системі, а також психологічного компоненту в професійній діяльності суддів, вказує на нагальну потребу у визначенні базових психологічних якостей осіб, які відповідають за відбір кандидатів на суддівські посади та за їх професійний розвиток. Закон України «Про судоустрій та статус суддів» встановлює необхідність перевірки морально-психологічної придатності осіб, які претендують на суддівські посади [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загаль-

ної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Застосовано систематичний огляд наукової літератури, статей, монографій, дисертацій, що присвячені питанням професійно-психологічного відбору та підготовки суддів.

І. О. Баблицький здійснює наукове дослідження у сфері психології праці. В. В. Барко зосереджує увагу на професійному відборі кадрів на суддівські посади. О. А. Блінов вивчає можливості та обмеження сучасного професійного відбору персоналу. С. Ф. Демченко вивчає судову систему та підкреслює значення системного підходу до реформування правосуддя. З. Р. Кісіль влучно зазначає про наявність проблеми професійної деформації. М. С. Корольчук визначає особливості професійного психологічного відбору фахів-

ців. В. В. Романов вивчає особливості психіки в системі «людина-право». І. І. Котюк у своїх працях звертає увагу на психологічні чинники судді, на його чесність та засоби юридичного стримування можливої нечесності у ході кар'єрного зростання.

Формулювання мети статті (постановка завдання). Вивчення та аналіз проблем, що пов'язані з професійно-психологічним відбором кандидатів у судді. Це включає визначення критеріїв для відбору, оцінки особистісних та професійних якостей кандидатів, а також обґрунтування підбору ефективних методів та інструментів для їх вимірювання.

Демченко С. Ф., суддя Вищого господарського суду України (2006–2010) у відставці, заслужений юрист України, підкреслює значення системного підходу до реформування правосуддя. Він визначає декілька ключових аспектів професійно-психологічного відбору суддів: візуальна діагностика кандидата у судді, важливість фізичної підготовки («у здоровому тілі здоровий дух») [5], психологічний баланс між законністю та справедливістю у прийнятті рішень. «Без такого внутрішнього балансу принцип верховенства права залишиться лише на папері» [4].

Доктор юридичних наук, професор КНУ ім. Тараса Шевченка, Котюк І. І., у питанні професійно-психологічного відбору суддів звертає увагу на поняття такої категорії у сфері психології, як доброчесність судді, яке займає особливе місце. Велика Палата Верховного Суду у своїй постанові від 10 листопада 2022 року надала цьому поняттю конкретний зміст, описуючи його як зумовлену свідомістю і волею людини позитивну моральну якість [7].

Доброчесність у контексті юридичної професії може мати певні особливості. Зокрема, можливо, що суддя може бути нечесною людиною в особистому житті, але при цьому бути чесним і ефективним суддею на професійному рівні. Це, можливо, контрінтуїтивно, але варто розглянути в контексті системи впливів на суддівську діяльність. Якщо в державі існують механізми, які можуть ефективно впливати на суддю, то така особа може бути навіть ефективнішою в суддівстві, ніж її високоморальний колега, але менш піддатливий зовнішньому впливу. У такому контексті, доброчесність судді може бути не єдиним, і, можливо, навіть не найважливішим критерієм відбору. Цей підхід вимагає глибокого розуміння того, як влада та механізми контролю можуть взаємодіяти з особистісними характеристиками судді, а також ретельного аналізу того, як ці чинники можуть впливати

на якість суддівських рішень. Тому важливо не зводити процес відбору лише до моральних якостей кандидата, а і розглядати його в комплексі з іншими чинниками психологічного змісту. Зокрема, доктор психологічних наук, професор, С. Д. Максименко вказує на поняття «душа», визначаючи, що вона не може існувати окремо психологічних характеристик особистості, адже «душевні процеси – елементарні психічні явища, які є загальними для людини» [1].

Вивчаючи особливості діяльності педагога та індивідуально-психологічні аспекти його професійної взаємодії зі студентами, запропоновані кандидатом психологічних наук, Ткачук Т. Л. [13], ми знайшли аналогії із процесом професійно-психологічного відбору кандидатів у судді. Так, індивідуальний стиль педагогічної діяльності викладача може корелювати зі способами спілкування та прийняття рішень досвідчених суддів із кандидатами. Психологічні особливості педагогічної взаємодії викладача зі студентами можна використовувати у якості дорожньої карти для розуміння динаміки взаємодії між досвідченими суддями та кандидатами. Ці взаємодії можуть вказувати на специфічні психологічні особливості кандидата, які є важливими для виконання обов'язків судді. Особливо актуальним це стає під час професійно-психологічного супроводу на ранніх етапах кар'єри судді.

При формуванні суддівського корпусу важливо звертати увагу на необхідність переходу від суб'єктивних оцінок особистості до акценту на професійній підготовці, включаючи психологічну складову. Особа, яка претендує на роль судді, має володіти не лише глибокими юридичними знаннями, але й певним набором психологічних характеристик та особистісних якостей. Без адекватної психологічної оцінки цих чинників важко передбачити майбутню професійну ефективність кандидата. Тому, на наш погляд, необхідно вдосконалення психологічного тестування для кандидатів на суддівську посаду, спрямованого на збір комплексної та достовірної інформації про їх психологічний профіль. Зокрема, суддівська професія має свої специфічні особливості та вимоги, до яких належать висока психологічна стійкість, здатність до об'єктивного аналізу і прийняття незалежних рішень під тиском, а також володіння високими моральними якостями і етикою. Психологічне тестування допоможе виявити потенційні слабкі місця у кандидатів, що можуть перешкоджати ефективному виконанню їхніх професійних обов'язків. Враховуючи це, пси-

хологічний аналіз стає ключовим інструментом у процесі відбору, що може значно покращити якість правосуддя [8].

В контексті кваліфікаційної оцінки діючих суддів, цей процес здійснюється Вищою кваліфікаційною комісією суддів України (ВККСУ) і має на меті визначення професійного рівня судді. Оцінювання базується на об'єктивних критеріях, що враховують заслуги, кваліфікацію, вміння і готовність до роботи на посаді судді. За відсутності нормативно визначених параметрів оцінки результатів інтерв'ю та іспитів, суб'єктивний чинник відіграє значну роль у відборі кандидатів у судді. Тому важливим є чітке визначення та конкретизація морально-психологічних характеристик в контексті ефективної професійної діяльності судді. Тут виникає потреба і у науково-практичному осмисленні пріоритету тих чи інших складових у характеристиці особи-кандидата на посаду судді. А саме, професійного рівня (кваліфікації) чи морально-психологічної складової.

ВККСУ (Вища кваліфікаційна комісія суддів України) відіграє ключову роль у процесі відбору, кваліфікаційного оцінювання та кар'єрного росту суддів в Україні. Однією з її важливих функцій є проведення професійно-психологічного відбору кандидатів на посаду судді [8]. Професійно-психологічний відбір необхідний для визначення придатності кандидата до виконання суддівських обов'язків. Це включає в себе не тільки оцінку знань з права, але і психологічну стійкість, стресостійкість, здатність до балансування та незалежності при прийнятті рішень. ВККСУ може використовувати різні методики для вивчення психологічних характеристик кандидата, такі як спеціалізовані тести, інтерв'ю, вивчення життєвого та професійного досвіду тощо. Це дозволяє оцінити не тільки фахову підготовку, але і моральні якості, які є критично важливими для забезпечення правосуддя [7].

На офіційному сайті ВККСУ ми дослідили приклади тестування особистих морально-психологічних якостей та тестування загальних здібностей кандидатів у судді. Тестування особистих морально-психологічних якостей має на меті оцінити внутрішні характеристики кандидата, такі як комунікативність, ставлення до формальностей в роботі та пам'ять. Такі тести зазвичай використовуються для виявлення особистісних рис, які можуть вплинути на ефективність виконання суддівських обов'язків. Тестування загальних здібностей стосується оцінки когнітивних здібностей, таких як логічне мислення, аналітичні здібності та увага до деталей. Ці харак-

теристики важливі для суддів, які повинні уважно аналізувати інформацію [8]. Таким чином, ВККСУ забезпечує вищий стандарт правосуддя в Україні, відбираючи найбільш компетентних і психологічно стійких кандидатів.

При цьому важливо звернути увагу також на процес відбору кандидата на посаду члена ВККСУ, який проводиться декількома етапами, одним із яких є співбесіда. Ця співбесіда має конкретну мету – вибрати кандидатів, які були рекомендовані КК (Конкурсною комісією). Стосовно формування КК то вона складається з трьох українських суддів і трьох іноземних експертів. Тобто, шість членів комісії досліджують всю інформацію по кожному кандидату: щодо професійної компетентності та доброчесності. Співбесіда записується на відео, і цей запис потім оприлюднюється на офіційному веб-сайті Ради. Вона проводиться на пленарному засіданні ВРП (Вищої ради правосуддя) із прямою участю кандидата. Якщо особиста присутність неможлива, забезпечується відеоконференція [12]. Головна увага приділяється відповідності кандидата критеріям, встановленим законодавством та специфічною методикою відбору. До того ж використовуються такі методи, як аналіз досьє, спостереження та аналіз поведінки кандидата під час співбесіди. Вибір здійснюється членами ВРП на основі їхнього власного переконання та аналізу зібраної інформації. Вони порівнюють всіх кандидатів, які пройшли співбесіду, із урахуванням вимог закону. Обговорення та формування списку відібраних кандидатів є конфіденційним і не підлягає публічному розголошенню, що вважаємо скоріше перевагою, ніж недоліком. Адже остаточне рішення приймається на пленарному засіданні ВРП. Відібрані кандидати вносяться в рішення в алфавітному порядку [10]. Загалом, процес відбору є багатоетапним і включає в себе різні методи оцінки, від аналізу досьє до особистої співбесіди, і завершується прийняттям остаточного рішення на пленарному засіданні ВРП.

Складність відбору учасників, які беруть участь у психологічному відборі кандидатів на посаду суддів, обумовлює необхідність науково-практичної розробки ефективних механізмів оцінки і відбору кандидатів на суддівські посади. Комплексне визначення навичок, умінь та психологічних атрибутів, необхідних для вискоефективної суддівської практики, є вкрай складним завданням. Оскільки суддя повинен бути адаптованим професіоналом, інтегрованою особистістю і володів такими психологічними характеристиками як [14]:

- бути самому психологом у судовому процесі і вміти використовувати свої пізнання у галузі психології;

- зрілість у соціальному відношенні;

- стійкість на емоційному та психологічному рівнях;

- готовність брати на себе відповідальність;

- уміння бути наполегливим зі здоровою дозою самокритичності;

- реалістична самооцінка;

- постійна мотивація до самовдосконалення.

На думку доктора юридичних наук, професора, Сіренко В. Ф. ключовим критерієм психологічної оцінки кандидатів на суддівську посаду повинні бути [11]:

- детальний аналіз особистісних психологічних характеристик, які можуть як позитивно, так і негативно впливати на суддівську діяльність;

- визначення серед претендентів на суддівську посаду тих, хто має психічну нестабільність або перебуває в стані дезадаптації;

- виявлення кандидатів з антисоціальними поглядами, користолюбивою мотивацією, а також тих, хто зловживає психоактивними речовинами.

Тому доцільно включити психологічні тести у процедуру кваліфікаційних екзаменів для кандидатів на суддівську посаду. Немає сумніву, що впровадження психологічного відбору та підготовки претендентів на суддівське звання покращить якість відбору тих, хто прагне присвятити своє життя цій професії.

Розгляд суддівських обов'язків у контексті соціальної відповідальності визначає дві ключові складові: відповідальність перед громадськістю, що втілюється у прийнятті рішень ім'ям держави, та відповідальність перед сторонами судового процесу, яка полягає у забезпеченні ефективної реалізації їхніх прав та в ухваленні обґрунтованих рішень [4]. Додаткові чинники, що ускладнюють професійну діяльність суддів, включають в себе: 1) нестабільність законодавчого ландшафту; 2) політичну залежність; 3) великий обсяг роботи; 4) психологічні навантаження; а також 5) потребу в підтримці особистої незалежності та відповідальної поведінки. Зазначимо, що аналіз психологічних аспектів суддівської діяльності включає різноманітні наукові підходи: від елементарних наукових роздумів до фундаментальних досліджень з даної тематики.

Отже, перш за все, кандидати у судді мають демонструвати глибоке розуміння законодавства, процедур і етики. Це зазвичай перевіряється через письмові тести, інтерв'ю та аналіз попередньої кар'єри. Відбір також

включає психологічні тести для оцінки особистісних рис, таких як емоційний інтелект, стресостійкість, чесність, та інші морально-етичні характеристики. Судді часто знаходяться в ситуаціях, де необхідно вміло комунікувати з різними людьми – від адвокатів і свідків, до журналістів і громадськості. Тому важливо оцінити навички міжособистісної комунікації кандидата у судді. Часто використовуються ситуативні задачі або кейс-стадії для оцінки того, як кандидати можуть застосовувати свої знання і навички на практиці. Загалом, весь процес повинен бути прозорим і задокументованим, щоб забезпечити об'єктивність і справедливість. Це може включати відеозаписи інтерв'ю, публікацію методик оцінки та ін. Певна частина процесу, особливо обговорення та оцінка кандидатів, може бути конфіденційною, щоб забезпечити незалежність оцінки і уникнути зовнішнього тиску. Після призначення, ідеально, судді повинні проходити періодичну оцінку для забезпечення високого рівня професіоналізму. Всі ці етапи та аспекти мають на меті забезпечити, що вибрані особи не тільки компетентні з юридичної точки зору, але і морально гідні, психологічно здорові і спроможні ефективно виконувати свої обов'язки.

Професійно-психологічний відбір кандидатів у судді є важливим і складним процесом, який залежить від ряду чинників. Особистість судді, включаючи його моральні якості, професіоналізм і психологічну стабільність, є одним із ключових елементів. Чесність, непідкупність та справедливість судді, його знання закону, досвід та спеціалізація, а також здатність працювати під тиском і приймати важкі рішення – все це є важливими критеріями. Але не менш важливо і те, хто займається відбором кандидатів у судді. Їхня мотивація може варіюватися: вони можуть керуватися або кваліфікацією кандидата, або, наприклад, політичними поглядами. Також важлива їхня компетентність, тобто чи достатньо кваліфіковані ці люди для відбору кандидатів. Політична ситуація та загальна стабільність в державі теж відіграють роль. У стабільних державах процес відбору зазвичай менш схильний до маніпуляцій. Однак партійна приналежність або політична лояльність суддів може стати важливим чинником в деяких випадках. Крім того, на відбір може впливати суспільна думка, медійний тиск і культурні та традиційні особливості конкретної країни. Врахування всіх цих аспектів робить процес відбору дуже складним і багатограним. Тому важливо, щоб він був якнайбільш прозорим, об'єктивним і справедливим.

Література:

1. Загальна психологія. За загальною редакцією академіка С. Д. Максименка. Підручник. 2-ге видання, перероблене і доповнене. Вінниця. Нова Книга. 2004. 704 с.
2. Закон України «Про судоустрій і статус суддів». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 31, ст.545). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 18.08.2023).
3. Демченко С. Ф. Актуальне дослідження проблем державного контролю за узгодженими діями суб'єктів господарювання. С. Ф. Демченко. Держава і право : Юридичні науки : зб. наук. пр. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ. Юрид. Думка. 2017. Вип. 77. С. 360-363 Рец. на монографію Дудик І. М.. Державний контроль Антимонопольного комітету України за узгодженими діями суб'єктів господарювання : монографія. за заг. ред. В. Н. Нагребельного. Київ. Персонал. 2017. 168 с.
4. Демченко С. Ф. Складники ефективності господарського судочинства. *Вісник Академії управління МВС*. 2010. № 2 (14). С. 21-27.
5. Демченко С. Ф. Теоретичні аспекти становлення і розвитку господарського судочинства в Україні. Київ. Преса України. 2009. 247 с.
6. Кацавець Р.С. Правова психологія. Навчальний посібник. Київ : Алерта. 2021. 120 с.
7. Котюк І.І. Чи може нечесна людина бути доброчесним суддею? *Юридичний вісник України*. № 7-8 (1439–1440), 16–28 лютого 2023 р. С. 16–18.
8. Офіційний сайт Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. URL : <https://vkksu.gov.ua/> (дата звернення: 01.09.2023).
9. Охріменко І. М. Про сучасну парадигму розвитку судової психології. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2016. № 1. С. 294-296.
10. Постанова від 10.11.2022 № 990/120/22 Верховний Суд. Велика Палата. URL: : https://verdictum.ligazakon.net/document/107354807?utm_source=jurliga.ligazakon.ua&utm_medium=news&utm_content=jl03 (дата звернення: 02.09.2023).
11. Савченко Г. В. Соціономічні особливості професійно-психологічної готовності до суддівської діяльності. Актуальні проблеми психології : зб. наук. пр. Ін-ту психології імені Г. С. Костюка НАПН України за ред. С. Д. Максименка. Київ. Талком, 2016. Т. 7. вип. 43. С. 136-147.
12. Сіренко В. Ф. Судова влада: потрібна принципово нова концепція реформування. *Голос України*. 2010. С. 16-17.
13. Ткачук Т. Л. Психологічні особливості педагогічної взаємодії викладача та студентів. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені ГС Сковороди. Психологія*. 2016. № 52. С. 159-166.
14. Юлдашев С. О. Про концепцію управління якістю освіти. С. О. Юлдашев, С. Ф. Демченко. *Держава та регіони. Серія Право*. 2021. № 3. С. 163-168. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/drp_2021_3_31 (дата звернення: 07.09.2023).

References:

1. Zahalna psykhologhiia. Za zahalnoiu redaktsiieiu akademika S. D. Maksymenka. Pidruchnyk. 2-he vydannia, pereroblene i dopovnene. Vinnytsia. Nova Knyha. (2004). 704 s. [General Psychology. Edited by Academician S. D. Maksymenko. Textbook. 2nd edition, revised and supplemented. Vinnytsia: Nova Knyha [in Ukrainian].
2. Zakon Ukrainy "Pro sudoustrii i status suddiv". Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), (2016), № 31, st.545. [Law of Ukraine "On the Judiciary and the Status of Judges". Official Bulletin of the Verkhovna Rada, 2016, No. 31, Art. 545]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (Access date: 18.08.2023) [in Ukrainian].
3. Demchenko S. F. Aktualne doslidzhennia problem derzhavnoho kontroliu za uzghodzhennyi diamy subiektiv hospodariuvannia. S. F. Demchenko. Derzhava i pravo: Yurydychni nauky: zb. nauk. pr. In-t derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho NAN Ukrainy. Kyiv: Yuryd. Dumka. (2017). Vyp. 77. S. 360-363 [Current Research on the Problems of State Control over Coordinated Actions of Business Entities. S. F. Demchenko. State and Law: Legal Sciences: collection of scientific works. Institute of State and Law named after V. M. Koretsky NAS of Ukraine. Kyiv: Legal Thought, 2017, Issue 77, pp. 360-363]. Rec. na monohrafiu Dudik I. M. Derzhavnyi kontrol Antymonopolnoho komitetu Ukrainy za uzghodzhennyi diamy subiektiv hospodariuvannia: monohrafiia. za zah. red. V. N. Nahrebelnoho. Kyiv: Personal. (2017). 168 s. [Review of the monograph by I. M. Dudik. State Control of the Antimonopoly Committee of Ukraine over Coordinated Actions of Business Entities: monograph. Ed. by V. N. Nahrebelyi. Kyiv: Personal, 2017. 168 p. [in Ukrainian].
4. Demchenko S. F. Skladnyky efektyvnosti hospodarskoho sudochynstva. Visnyk Akademii upravlinnia MVS. (2010). № 2 (14). S. 21-27 [Demchenko S. F. Components of the Efficiency of Economic Justice. Bulletin of the Academy of Management of the Ministry of Internal Affairs, 2010, No. 2 (14), pp. 21-27 [in Ukrainian].
5. Demchenko S. F. Teoretychni aspekty stanovlennia i rozvytku hospodarskoho sudochynstva v Ukraini. Kyiv: Presa Ukrainy. (2009). 247 s. [Demchenko S. F. Theoretical Aspects of the Formation and Development of Economic Justice in Ukraine. Kyiv: Press of Ukraine, 2009, 247 p. [in Ukrainian].

6. Katsavets R.S. *Pravova psykholohiia. Navchalnyi posibnyk*. Kyiv: Alerta. (2021). 120 s. [Katsavets R.S. *Legal Psychology. Educational Manual*. Kyiv: Alerta, 2021, 120 p. [in Ukrainian].
7. Kotyuk I.I. Chy mozhe nechესna liudyna buty dobrochesnym suddeiu? *Yurydychnyi visnyk Ukrainy*. № 7-8 (1439-1440), 16–28 liutoho 2023 r. S. 16–18. [Kotyuk I.I. Can a Dishonest Person Be a Virtuous Judge? *Legal Bulletin of Ukraine*, No. 7-8 (1439-1440), February 16–28, 2023, pp. 16–18 [in Ukrainian].
8. Ofitsiynyi sait Vyschoi kvalifikatsiinoi komisii suddiv Ukrainy. Retrieved from <https://vkksu.gov.ua/> (data zvernennia: 01.09.2023). [Official Website of the Higher Qualification Commission of Judges of Ukraine. Retrieved from <https://vkksu.gov.ua/> (Access date: 01.09.2023) [in Ukrainian].
9. Okhrimenko I. M. Pro suchasnu paradyhmu rozvytku sudovoi psykholohii. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*. (2016). № 1. S. 294-296. [Okhrimenko I. M. On the Contemporary Paradigm of the Development of Judicial Psychology. *Scientific Bulletin of the National Academy of Internal Affairs*, 2016, No. 1, pp. 294-296 [in Ukrainian].
10. Postanova vid 10.11.2022 № 990/120/22 Verkhovnyi Sud. Velyka Palata. Retrieved from https://verdictum.ligazakon.net/document/107354807?utm_source=jurliga.ligazakon.ua&utm_medium=news&utm_content=jl03 (data zvernennia: 02.09.2023). [Decision of 10.11.2022 No. 990/120/22 Supreme Court. Grand Chamber. Retrieved from https://verdictum.ligazakon.net/document/107354807?utm_source=jurliga.ligazakon.ua&utm_medium=news&utm_content=jl03 (Access date: 02.09.2023) [in Ukrainian].
11. Savchenko G. V. Sotsionomichni osoblyvosti profesiino-psykholohichnoi hotovnosti do suddivskoi diialnosti. *Aktualni problemy psykholohii: zb. nauk. pr. In-tu psykholohii imeni G. S. Kostiuка NAPN Ukrainy za red. S. D. Maksymenka*. Kyiv: Talkom. (2016). T. 7. vyp. 43. S. 136-147. [Savchenko G. V. Socionomic Features of Professional-Psychological Readiness for Judicial Activity. *Actual Problems of Psychology: collection of scientific works. Institute of Psychology named after G. S. Kostiuк of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine*, Ed. by S. D. Maksymenko. Kyiv: Talkom, 2016, Vol. 7, Issue 43, pp. 136-147 [in Ukrainian].
12. Sirenko V. F. Sudova vlada: potribna prynsy-povo nova kontseptsii reformuvannia. *Holos Ukrainy*. (2010). S. 16-17. [Sirenko V. F. Judicial Authority: A Fundamentally New Concept of Reform is Needed. *Voice of Ukraine*, 2010, pp. 16-17 [in Ukrainian].
13. Tkachuk T. L. Psykholohichni osoblyvosti pedahohichnoi vzaiemodii vykladacha ta studentiv. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H.S. Skovorody. Psykholohiia*. (2016). № 52. S. 159-166. [Tkachuk T. L. Psychological Features of Pedagogical Interaction Between Teachers and Students. *Bulletin of the Kharkiv National Pedagogical University named after H.S. Skovoroda. Psychology*, 2016, No. 52, pp. 159-166 [in Ukrainian].
14. Yuldashev S. O. Pro kontseptsiiu upravlinnya yakistyu osvity. S. O. Yuldashev, S. F. Demchenko. *Derzhava ta rehiony. Seriya Pravo*. (2021). № 3. S. 163-168. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/drp_2021_3_31 (data zvernennia: 07.09.2023). [Yuldashev S. O. On the Concept of Education Quality Management. S. O. Yuldashev, S. F. Demchenko. *State and Regions. Legal Series*, 2021, No. 3, pp. 163-168. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/drp_2021_3_31 (Access date: 07.09.2023) [in Ukrainian].